

Mezinárodní měnový fond

Vladan Hodulák

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu Mezinárodní finanční instituce HMV 425 na FSS MU v akademickém roce 2019/2020. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno

MMS před založením MMF

- Mezinárodní měnový systém před zlatým standardem
- Zlatý standard
 - Teorie – Humeův mechanismus
 - Realita – koordinace CB, dominantní postavení Bank of England
- Rozpad systému za první světové války
- Meziválečné období
 - Problém německých reparací
 - Velká hospodářská krize
 - Politika ožebrač svého souseda
 - Pokusy o institucionalizaci (Londýn 1933)
- Druhá světová válka

Vznik MMF

- Příčiny vzniku:
 - Reakce na velkou hospodářskou krizi – rozpad mezinárodního obchodu v důsledku nestabilního mezinárodního měnového systému a následné prohloubení krize
 - Snaha usnadnit hospodářskou rekonstrukci po WWII
 - MMF měl spravovat nový mezinárodní měnový režim
- Založen: 1.-22. 7. 1944 v **Bretton Woods**
 - Články dohody vstoupily v platnost 27.12.1945
- Sídlo: Washington
- Od konce druhé světové války je MMF nejdůležitější mezinárodní institucí v oblasti mezinárodních měnových vztahů
- Díky své roli při řešení měnových a dluhových krizí se pravděpodobně jedná o nejmocnější mezinárodní hospodářskou organizaci vůbec

Původní úkoly MMF

- **Podporovat mezinárodní měnovou součinnost** stálou institucí
- **Usnadňovat rozmach a vyrovnaný růst mezinárodního obchodu,** zaměstnanost a růst HDP
- **Podporovat kurzovou stabilitu,** zabraňovat konkurenčnímu znehodnocování měny, napomáhat ustanovení mnohostranné soustavy plateb a odstraňovat devizová opatření bránící obchodu
- **Zpřístupňovat (dočasné) zdroje Fondu** a poskytovat tak možnost napravit poruchy ve vyrovnanosti platební bilance
- Zkracovat dobu trvání a **zmírnit stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů**

Další úkoly MMF

- Vznikly v průběhu činnosti Fondu jako reakce na aktuální problémy ve světové ekonomice
- Vytváření **nových prostředků mezinárodní likvidity (SDR)**
- **Pomoc při řešení problémů zadluženosti členů MMF**
- **Výzkumně informační a poradenská činnost**

Členství

– Jak se stát členem

- Členem každá země, která se ztotožňuje s principy a o členství požádá, dnes 189 zemí

– Členská kvóta

- Vyjádřena v SDR – vychází se z HDP, z devizových plateb a příjmů, otevřenosti ekonomiky aj., splatná do 6 měsíců po přijetí
- Splácí se z 25% ve směnitelné měně určené fondem (do 1978 ve zlatě), zbytek v národní měně
- Každých 5 let dochází k periodické revizi, + občas mimořádné revize

– Výhody členství

- Informace, koordinace HP, technická pomoc, financování v nouzi, důvěryhodnost

Povinnosti členství

- Splatit kvótu
- Splatit čerpané zdroje
- Usilovat o takové zaměření hospodářské politiky, která by vytvářela předpoklady pro plynulý hospodářský růst při stabilním cenovém vývoji
- Spolupracovat s fondem a členy při zabezpečování racionální měnové a kursovní politiky a odstraňování poruch platební bilance
- Usilovat o směnitelnost svých měn
- Poskytovat fondu důležité informace o hospodářské politice
- Členská země je dále povinna respektovat doporučení Fondu vedoucí k nápravě nerovnováhy (konzultace dle čl .IV)
- **Trestem** za neplnění povinnosti je prohlášení o nezpůsobilosti země používat všeobecné zdroje fondu. – ve výjimečném případě vyloučení (ČSR × Argentina).

Struktura

- Výbor guvernérů
 - Všechny země jeden zástupce,
 - Schází se jednou ročně
 - Rozhoduje o zásadních otázkách, ale v praxi přenesl většinu rozhodnutí na VV
- Výkonný výbor (Rada výkonných ředitelů)
 - 8 z určených zemí (USA, VB, Něm, Fr, Jap, SA, Čína, Rus)
 - 16 zástupci tzv. konstituencí (ČR součást tzv. Belgické konstituce)
 - V praxi hlavní rozhodovací orgán (půjčky, programy aj.)
- Generální ředitelka
 - Kristalina Georgieva (Bg) (tradičně Evropané)
 - Každodenní řízení organizace, reprezentace navenek

Rozhodování v MMF

- Princip akciové společnosti, hlasovací síla je závislá na finančním podílu člena
- Před 2011 každý člen 250 základních hlasů + 1 hlas za každých 100k SDR členského podílu
- Snes cca 735 ZH + 1 hlas za 100k SDR
- Při založení fondu 27,5% USA – dnes přes 16%, rozhodující podíl stále vyspělé země (55%)
- K rozhodnutí je třeba 51-66-85% hlasů, dle problematiky, v praxi obvykle snaha o širokou shodu
- Reformy 2008 (implementována 2011) a 2010 (zavedena 2016)

Rozdělení hlasů mezi vybrané členské země Fondu před a po reformě (%)

	2010	2011	2016
Spojené státy	16,74	16,75	16,48
Japonsko	6,01	6,23	6,14
Německo	5,87	5,81	5,31
Francie	4,85	4,29	4,02
Velká Británie	4,85	4,29	4,02
Čína	3,65	3,81	6,07
Indie	1,88	2,34	2,63
Rusko	2,69	2,39	2,59
Česká republika	0,39	0,43	0,46

Zdoj: IMF Data and Statistics

Mnohostranný mezinárodní platební styk

- Fond pomáhá při zavádění mnohostranného platebního styku pro **běžné transakce**, poskytuje pomoc při odstraňování devizových omezení.
- Členské země jsou povinny usilovat o vzájemnou směnitelnost měn pro běžné transakce.
- Směnitelná je taková měna, jejíž používání v běžných mezinárodních platebních operacích nepodléhá intenzivním zábránám.
- Od 90 let snaha o rozšíření pravomocí MMF směrem ke správě finančních toků na kapitálových účtech
 - Zabezpečit systém volného pohybu kapitálu, odstranit kapitálové kontroly
 - Po asijské krizi opuštěno, pravidla kapitálových toků většinou součástí bilaterálních dohod
 - Role MMF při prosazování volného toku kapitálu

Kurzová politika fondu

- Nezbytný předpoklad rozvoje ekonomické spolupráce – dle Dohody je **vše podřízeno tomuto cíli**. (čl.3) - Podporovat kursovou stabilitu, udržovat řádná devizová ujednání a čelit konkurenčnímu znehodnocování měny.
- prostředek: Takový kursový systém, jehož mechanismus fungování by zabraňoval prudkým výkyvům měnových kurzů.
- Původně mix keynesiánské a liberální politiky
 - Cíle: růst, cenová stabilita a zaměstnanost
 - Pevné kurzy pro podporu mezinárodního obchodu
 - Určitá flexibilita kvůli snahám vlád usilovat o plnou zaměstnanost

Kurzová politika Fondu

- Bretton-woodský systém
 - Povinnost členských zemí vyjadřovat měnovou paritu v USD nebo ve zlatě
 - Povinnost konzultovat s fondem změny měnové parity >10% (původně schválené parity)
 - Provádět vzájemné devizové operace pomocí pevných kurzů (odchylka od parity 1%) - závazek intervenovat, role MMF
 - Trifinovo dilema, postupně se rozchází oficiální cena zlata (35:1) a tržní cena – roste kvůli nedůvěře v dolar, dvojí trh zlata
 - 1971 Nixon vyhláší konec směnitelnosti USD za zlato
- Dnes Jamajský systém – 1976 legalizace systému volně plovoucích kurzů
 - volná možnost výběru systému měnových kurzů (zákaz vázat na zlato)
 - ústřední dole USD
 - Změna role MMF

Financování MMF

– Finanční zdroje fondu

- Splacené členské podíly (vlastní zdroje) dnes asi 360 mld. USD (677 mld. po reformě)

- Doplnkové zdroje

 - Všeobecné dohody o zápůjčce (1962) s 10 nejvyspělejšími zeměmi, 26 mld. USD

 - Nová dohoda o zápůjčce (1997), od 2011 navýšena na 565 mld. USD

- Bilaterálně sjednané půjčky (cizí zdroje), výjimečně

- Zvláštní práva čerpání (SDR)

- Zlato

– Použití zdrojů fondu

- Fond používá tyto zdroje k poskytování finanční pomoci členským zemím, které mají problémy s platební bilancí

- Členská země prodává fondu svou měnu a dostává od něj v příslušném ekvivalentu požadovanou cizí měnu, za podmínky, že po uplynutí stanovené doby částku odkoupí zpět

Kondicionalita

- Čerpání prostředků probíhá v několika úvěrových rámcích vymezených poměrem ke členské kvótě, čím vyšší rámec je čerpán, tím přísnější podmínky
- Spory ohledně interpretace článků dohody
- Do 80. let nepříliš výbušné téma, financovány jak vyspělé, tak rozvojové země (1977 Velká Británie)
- Od 80. let programy strukturálního přizpůsobení
 - Washingtonský konsenzus
 - Kritika politik fondu (antiglobalizační hnutí)
 - Rozpačité výsledky implementovaných politik
 - Až do roku 2008 byly aplikovány výhradně na rozvojové země
- Reakce rozvojových zemí, pokusy o reformu

Půjčky státům v nouzi

- MMF půjčuje krátkodobě při problémech s PB, ne na projekty
- 25% kvóty mohou státy využít kdykoli bez podmínek
- Stand-by agreement
 - Nejběžnější nástroj, potřeba implementovat opatření na zlepšení PB, standardní úrok, splátka 3-5 let, až 200% kvóty za rok, 600% kumulativně
- Rozšířená facilitita
 - Stand-by s delší dobou splatnosti (5-10 let) při dlouhodobých problémech s PB
- Flexibilní úvěrová linka
 - Pro státy se silnými makro-fundamenty, automatické čerpání

Půjčky státům v nouzi

- Bezpečnostní úvěrová linka
 - Při hrozící finanční krizi, pro státy s celkově uspokojivými ekonomickým fundamenty, až 1000% kvóty
- Rozšířená úvěrová facilitita
 - Pro rozvojové země při problémech s PB, bez úroku 5-10 let
- Pohotovostní úvěrová facilitita
 - Pro rozvojové země s exogenními šoky, 4-8 let, bez úroku
- Rychlá (rapid) úvěrová facilitita
 - Pro RZ s urgentními problémy s PB, 5-10 let, slabá kondicionalita

Výzkumně informační a poradenská činnost

- Fond shromažďuje obrovské množství cenných informací o hospodářství jeho členských států
- Publikační činnost
 - prognózy, výroční zprávy, statistiky (WEO), studie
- Poradenská činnost
 - vzdělávací kurzy a programy, poradenství k odborným otázkám, technická pomoc, konzultace
- Dohled Fondu nad členskými státy
 - Konzultace (čl. 4)
- Role MMF při stanovování politické agendy

Současnost

- Pokles vlivu před krizí
- Role MMF při řešení Světové finanční krize
- Fond jako hlavní nástroj pro řešení současných měnových a finančních problémů světa
 - Navýšení prostředků
 - Problematika regulace finančních trhů
 - Hrozba měnové války
 - Hrozba státních bankrotů
- Posun ideologické pozice MMF po roce 2008
 - Pozitivní role kapitálových kontrol
 - Příjmová nerovnost a hospodářský rozvoj
 - Spory s EU při řešení řecké krize